

יד ושם
רשות הזיכרון לשואה ולגבורה

מנהל חברה ונוער

60 שנה למדינת ישראל

משרד ראש הממשלה
המשרד לענייני נמלאים | משרד החינוך

"לדורות"

סיפוריהם של ניצולי השואה החיים בישראל שאלון לרישום קורות ניצולת השואה

איסוף סיפוריהם של ניצולי השואה הוא אחד המרכיבים החשובים ביותר בשימור הזיכרון ובהנחלתו לדורות הבאים. המידע על קורותיהם של ניצולי השואה חיוני מאוד לחוקרים כמו גם לבני הדורות הבאים שכן בעזרתו יוכלו להכיר את אוסף הסיפורים הפרטיים המרכיב את התמונה הרחבה. לסיפור האישי שלכם יש אפוא חשיבות לאומית, מחקרית וחינוכית. אוסף הסיפורים יעלה לאתר אינטרנט מיוחד במסגרת פרויקט לציון 60 שנה למדינת ישראל. אנו מודים לך מראש על הנכונות לשיתוף הפעולה.

שם משפחה ושם פרטי נכון להיום

שם משפחה: ישראל	שם פרטי: דוד
------------------------	---------------------

פרטים אישיים לפני השואה ובמהלכה

שמות ומקומות יש לרשום בדפוס - גם בלועזית במקומות המסומנים

שם משפחה לפני/בזמן המלחמה: ישראל		בלועזית: ISRAEL	שם נעורים: דוד
שם פרטי לפני/בזמן המלחמה: דוד		בלועזית: DAVID	מין: ג' תאריך לידה: 2.2.1927
מקום לידה (ישוב, מחוז): סלוניק		בלועזית: SALONIKI	ארץ לידה: יו
שם פרטי של האב: יצחק		שם פרטי ושם נעורים של האם: קסרה בואנו	
שם פרטי של האישה/הבעל (אם נשוי/נשואה לפני המלחמה):		שם נעורים של האישה:	
מקום מגורים קבוע לפני המלחמה (ישוב, מחוז): סלוניק		בלועזית: SALONIKI	ארץ מקום המגורים: יו
השכלה/תואר אקדמי לפני המלחמה: עמית		מקצוע לפני המלחמה:	
מקום מגורים בזמן מלחמה (ישוב, מחוז, ארץ): סלוניק			יו
האם היית בגטאות? אילו?			סלוניק
האם היית במחנות? אילו?			אולניץ, ורטה, דנאו, אלך
מקום השחרור: פנדל פינד		אירוע: אירוע	תאריך השחרור: 5.5.1945
האם שהית במחנה עקורים? איזה?		סנטה צסריה, איסיה	לאן הלכת/חזרת לאחר השחרור (ציין מקום)? סאלוניה
מקומות/מחנות בדרך לארץ:		שנת העליה: 1946	שם האנייה: ארבע חריות

ישראל דוד – סיפורו של ניצול שואה

קורותיי לפני המלחמה

נולדתי בסלונקי בשנת 1927. הוריי, קלרה ויצחק, היו ילידי סלונקי, גרנו בשכונת הברון הירש. לאבא הייתה חנות עופות ואמא הייתה עקרת בית. היינו שלושה ילדים. אחי הבכור, דניאל ישראל, אחותי, רבקה ישראל ואני, דוד ישראל הקטן.

אבי היה חייל בצבא היווני במלחמת העולם הראשונה. לפני מלחמת העולם השנייה, הייתה לנו משפחה מורחבת שמנתה מאות אנשים, כולם בסלונקי. כל המשפחה המורחבת, מלבדי, נספתה בשואה. למדתי בבית הספר העממי בשכונת הברון הירש, למדנו גם עברית. עם פרוץ המלחמה, נפסקו הלימודים.

בעיר סלונקי פעלו ארגונים יהודיים כגון: בית"ר, שאחי היה חבר בה, מכבי ועוד.

ביתנו היה בית מסורתי, שמרו שבת, קידוש והבדלה, כשרות ועוד. בביתנו דברו לדינו. השתייכתי למקהלת בית הכנסת. למדתי טעמי המקרא וסלסולים. את בר המצווה שלי חגגו בבית הכנסת ובבית, קיבלתי מתנות רבות. אמרתי את ההפטרה במומחיות רבה וקיבלתי הרבה מחמאות.

לכשפרצה המלחמה, היו הוריי בשנות ה-40 הראשונות לחייהם. דניאל, אחי, היה בן 22. רבקה, אחותי, הייתה בת 18. ואני, דוד הייתי בן 14.

הגרמנים נכנסו ליוון בשנת 1941 והקימו גטו בשכונה שלנו. מהגטו העבירו אותנו לאושוויץ.

קורותי בזמן המלחמה

הגרמנים נכנסו לסלונקי בשנת 1941. בשנתיים הראשונות לא נגעו ביהודים. השכונה שלנו – הברון הירש, הייתה צמודה לתחנת הרכבת. במשך שנתיים, בנו הגרמנים את הגטו. הם סגרו את השכונה שלנו בגדרות תיל. במשך זמן בניית הגטו, מותר היה ליהודים לצאת ולהיכנס. בזמן בניית הגטו, דאג אייכמן להכין רשימות מפורטות של כל יהודי סלונקי שחלקם גרו מחוץ לגטו. כאשר הסתיימה בניית הגטו, הוא נסגר. קיבלנו הוראה להיות מוכנים לתזוזה. לכל אדם, הוקצב מטען במשקל שלושים קילוגרם. נאמר לנו, כסיפור כיסוי, שמעבירים אותנו לפולין. בפולין תגור על משפחה ביחד, והגברים יצאו לעבודה. עוד בסלונקי, אספו מאיתנו את כל הכסף וחפצי הערך. נאמר לנו, שהגרמנים ידאגו להמיר את כספנו ואת חפצי הערך שלנו למטבע הפולני, הזלוטי. הכסף ימסר לנו בפולין, בכדי שיהיה לנו לקיום. אנשים חכמים החביאו חלק מהכסף והרכוש על גופם.

לאחר מכן, נאמר לנו לצאת אל מחוץ לבתים ולהסתדר ברחבת תחנת הרכבת בשורות. כל זה בתוך חצי שעה. נאספנו בקבוצה של 3,000 איש, וזה היה גודל כל משלוח. את המקום בגטו שהתפנה מילאו ב-3,000 יהודים אחרים שגרו עד אז מחוץ לגטו, וחוזר חלילה. הרכבת הובילה אותנו ישירות לאושוויץ. הגענו לאושוויץ בלילה, ואז האירו עלינו בזרקורים חזקים ושפכו אותנו מהקרונות, תוך צעקות ומכות. על הרציף, נערך מיון על ידי דוקטור מנגלה. הוא בחר אנשים לשתי שורות: שורה אחת של הבריאים ושורה אחת שנשלח מיד להשמדה. במעמד זה הופרדה המשפחה שלנו. אני, שלבשתי ברכבת את מכנסיו של אבי נראיתי מפותח לגילי ודוקטור מנגלה הכניס אותי לשורת הבריאים הכשירים לעבודה. אבי, אמי ואחותי נשלחו מיד למשרפות. לפני שעזבנו את סלונקי, ברח אחי מהגטו למרכז העיר. שם פגש את חברתו והם יצאו לאושוויץ בטרנספורט אחר. גם הוא נבחר באושוויץ לעבודה, וחברתו למשרפות. אחי, שהיה איש חזק וגאה, עבר עבירות התנהגות וקיבל מכות מהקפואים ולאחר זמן קצר נפטר.

יצאנו לעבודה הראשונה שלנו באושוויץ. יצאנו כ-300 איש מהשער הראשי ועברנו ספירה. קיבלנו הוראה, לקחת 300 איש בקבוצת העבודה ולהחזיר את כולם, כולל חמישה מתים לפחות. הביאו אותנו לנהר והיה עלינו להעמיק את האפיק. הזרם היה חזק, והפריע להוציא את הבוץ. בסוף היום הראשון, חזרנו ועל גבינו שלושים איש מתים או גוססים. בערב הראשון באושוויץ הטביעו לנו מספרים על היד. אני קיבלתי את המספר 109512. פגשנו במקום יהודים מפולין שהגיעו לפנינו. שאלנו אותם היכן המשפחות שלנו, הם הצביעו לכיוון הארובות ואמרו שזה עשן השריפה של בני המשפחות שלנו. חשבנו שהם צוחקים מאיתנו, רצינו להכות אותם. קיבלנו את הסיפור שלהם בחוסר אמון. ידענו, שהם יהודים כי היו להם מגני דויד על החולצה ועל המכנסיים. לא הייתה לנו שפה משותפת איתם. כי הם דיברו יידיש ופולנית ואנחנו לדינו.

לאחר מכן, עברנו לעבוד במקום שנקרא 'קנדה'. במקום זה, היה עלינו לפרק ולמיין את כל החבילות שהביאו אנשים מאושוויץ. חיפשנו דברי ערך. בתחילת היום, כדי למנוע גניבות, הופשטנו עירומים וקיבלנו בגדים מיוחדים. בסוף היום, נערך תהליך הפוך. באולם העבודה הייתה טמפרטורה סבירה, כל חפץ שנמצא נמסר לקאפו. שהכניס אותו לארגז גדול דרך חריץ. בערב, החליפו לארגז אחר, ריק. בין יתר התפקידים שלנו במקום, היה עלינו לפרק את הנעליים של כל האנשים שהגיעו במשלוחים. בתוך הנעליים מצאנו הרבה זהב ויהלומים שהוחבאו ואותם מסרו לקאפו. במשך כל התקופה, גרתי בבוקר 9. בשנת 1943 היו בכל שבוע ניצחונות של הגרמנים. כך, שזרם היהודים לאושוויץ נמשך. פעם בשבוע, כאשר הגיע טרנספורט חדש, נערך מפקד. במפקד ניצבנו עירומים בקור. אנשים שהיו אמורים להגיע מבלוקים רחוקים, חלקם קפא למוות. בלוק 9 היה קרוב יחסית, בזמן המפקד ערך דוקטור מנגלה מיון מחדש. אני זוכר שישנתי

בקומה השלישית, בקומה הראשונה היה יהודי פולני דתי שבכל בוקר קם חצי שעה לפני כולם, הניח תפילין והתפלל. יום אחד, נעלם.

באשוויץ, היה מחסן ענקי בו נשמרו אוכפים של סוסי רכיבה מתקופת מלחמת העולם הראשונה. בין היתר העסיקו אותנו בהעמסת משאיות עם האוכפים האלה. האוכפים שימשו ליצור מגפיים עבור הצבא הגרמני. הגרמנים רצו לראות אותנו רצים כל הזמן בין המחסן והמשאית. בכדי לשמור על כוחותי נהגתי לשאת אוכף ולהימצא מאחורי אסיר אחר חלש ועייף. כאשר זה קיבל מכות נהגתי לעקוף אותו בריצה. הייתי צעיר בן 15 ובכל כושר גופני. הגרמנים היו מרוצים ממני כי ראו אותי רץ וכך לא קיבלתי מכות.

לאחר כחצי שנה, העבירו אותנו לוורשה. זאת כבר אחרי המרד הגדול. הגטו היה הרוס לגמרי. פולנים פירקו לבנים מההריסות ואנחנו ניקינו את הלבנים וסידרנו אותן בחבילות של מאתיים וחמישים לבנים בכל חבילה. הפולנים מכרו את הלבנים לגרמנים. הפולנים הבטיחו לנו שאם נעבוד טוב, נקבל לחם בערב. לחם לא קיבלנו. אכלנו מהיד לפה. בכל בוקר, קיבלנו מנת לחם לכל היום. מכיוון שהסתרנו את מספר המתים בכל יום, קיבלנו גם את מנת הלחם שלהם. בוורשה, שהינו כ-6 חודשים וכל הזמן ביצענו את אותה העבודה. לאחר מכן, הוציאו אותנו למסע מוות. יצאנו מווארשה כ-5,000 איש והגענו לדכאו כ-3,000 בלבד. המסע התחיל רגלית, למשך כ-6 ימים עד שהגענו לתחנת רכבת. בדרך אנשים חלשים נורו. הגרמנים העמיסו את הגוויות על העגלות, כולל חלשים וחולים וזרקו אותם לתוך מעבי היערות הסמוכים. ליוו אותנו ושמרו עלינו אנשי SS. כאשר הגענו לרכבת, הועמסנו על הקרונות. בכל קרון, ישבו יהודים קפואים וגרמנים. כל מי שהרעיש, הקפואים השליכו עליו סירים כבדים שגרמו לחלק מהאנשים לפציעות קשות. הרכבת הובילה אותנו לדכאו. בדכאו, ריכזו אנשי המחנה את הקפואים במעין כלוב, עברנו על פניהם וראינו אותם היטב, את המנוולים.

לאחר שישה ימים בדכאו, העבירו אותנו במשאיות לאלך. בתוך גרמניה. לקחו אותנו עם עוד 1,500 יהודים הונגריים. אנחנו, הסלוניקאים, נותרנו חמישה בלבד. היה לנו כבר ותק של שנתיים. ההונגרים היו חסרי ניסיון ולא ידעו כיצד לשרוד. הקבוצה הסלוניקאית התפזרה גם למחנות אחרים. לאחר המלחמה, מצאנו שמתוך כ-65 אלף היהודים שיצאו מסלוניקי, שרדו כ-300 בלבד. כל ה-300 שנתרו, היו צעירים כמוני מגיל 13 ועד 16. צעירים, שהיו כשירים לעבודה ולמדו כיצד לשרוד.

באלך, יצאנו לעבודה. היה עלינו לחפור חפירות. הקפואים ואנשי הס"ס השגוהו עלינו והענישו את מי שלא עבד כראוי. אנחנו, הותיקים בעלי הניסיון עבדנו בעיניים. כל הזמן שעבדנו, העיניים התכוננו לצדדים וראינו מתי מתקרבת הביקורת, ואז התחלנו לעבוד. בזמן הנותר, נחנו. ההונגרים החדשים היו תמימים, עבדו קשה, והתקדמו בחפירות. אבל כשהגיעה הביקורת, מצאו אותם מפעם לפעם נחים, כי הם חשבו שהביקורת תבדוק את התקדמות החפירות בלבד, אולם הם טעו בגדול. בכל פעם, חטפו מכות רצח, כי אנשי הס"ס ראו אותם עומדים. הם לא הבינו, בתמימותם מאיפה זה בא להם אנחנו, לעומת זאת, ניצלנו כל רגע ללא ביקורת למנוחה וכך לא התעייפנו ולא הותשנו. באלך, ניזונו בעיקר מתפוחי אדמה. בגרמניה, כמעט בכל מקום אפשר היה לחפור באדמה ולמצוא תפוחי אדמה. הבעיה הייתה לבשל אותם. היה בינינו בחור מוכשר שלאחר מכן נהרג בקרב לטרון. קרוב לוודאי, שאם היה חי היום היה איש מדע מפורסם. הוא אמר לנו, שאם נדאג להביא מהשטח בו עבדנו תפוחי אדמה, הוא כבר ידאג לבשל אותם. אספנו, במשך היום תפוחי אדמה והחבאנו אותם בשרוולים ובמכנסיים. אחרי מפקד הערב, מאחורי הצריף, רוקנו את כל התפוחים לערימה. הבחור הכין מוטות ברזל 6 מ"מ, עליהם הושחלו תפוחי אדמה. את המוטות האלה, דחפנו לתוך הארובות בכל הבלוקים. בכל צריף, שיפוד ענק שכלל 5 ק"ג תפוחים. שאר האנשים צלו תפוחי אדמה בתוך הצריף ולנו היוונים לא נתנו לגשת. השיפודים

סתמו את הארובות וגרמו לכך שהצריפים התמלאו עשן, כך שכל האנשים ברחו החוצה. הם לא ידעו מה עשינו, וחשבו שהעשן הוא בגלל העצים הרטובים בהם השתמשו להסקה. לכולם דמעו העיניים. לאחר זמן מה, נשרפו תפוחי האדמה במקצת ונוצר מעבר לאוויר והעשן פסק. אנחנו למדנו לאסוף תפוחי אדמה קטנים יותר, הורדנו את השיפודים מהארובות וזללנו. היינו מוזלמנים, וזללנו כל יום 5 ק"ג תפוחי אדמה כל אחד, וכך שרדנו. עם תפוחי האדמה שנותרו, סחרנו, החלפנו אותם בסיגריות וכדומה. את הסיגריות, נתנו לקפואים וכך אנחנו היוונים לא קיבלנו מכות. כך שנשארנו בחיים, מי שקיבל מכות בתנאים של המקום, הפצעים שלו לא התרפאו ותוך שבוע עד עשרה ימים מת. העבודה שעשינו, חפירות בעזרת מקושים ואתים, הייתה עבודה סיזיפית. המטרה הייתה להתיש אותנו כדי שנמות.

באותה תקופה, לקחו אותנו לפרק זמן למקום שנקרא 'האובאושטלה'. זה היה מפעל בטון ענקי. בבטון השתמשו הגרמנים לבניית מבנים לצורך פיתוח פצצת אטום. הם חשבו, שאם יצליחו לייצר פצצת אטום תוך חודשיים, יצליחו לנצח במלחמה. זה היה כבר בסוף שנת 1944. סחבנו במקום שקי מלט במשקל 50 ק"ג כל אחד. אני נפגעתי כתוצאה מכך בחוליות הגב, ולאחר שנים עברתי שני ניתוחים בארץ. בזמן העבודה הזאת, מתו אנשים רבים. במקום זה עבדנו מספר שבועות.

בסוף שנת 1944, החליט היטלר להרוג את כל היהודים שנותרו. ביום בהיר אחד, ריכזו אותנו במגרש במסדרים של המחנה. משם יצאנו למסע מוות. את החלשים ואת החולים, הרגו כבר במחנה. כל השאר יצאו למצעד המוות. לא ידענו מה קורה, ומהי המטרה. קיבלנו פרוסת לחם אחת לכל המסע. היה חם מאוד, מים לא קיבלנו. הגרמנים אמרו לנו, שבמרחק מה מאלך יש נהר וממנו נשתה. היינו קבוצה של חמשת אלפים יהודים כאשר הגענו לנהר. הגרמנים הקציבו קטע נהר מסוים שבו אפשרו לנו להתפרש ולשתות. יצרנו קבוצות של 250 איש בכל קבוצה, ושתינו קבוצה אחר קבוצה. בצדו השני של הנהר, הציבו הגרמנים מקלעי שפנדאו ששמרו שלא נסטה מהמקום. האנשים לא כל כך שמרו על הסדר ורצו לשתות. המקלעים ירו והמים האדימו. מהפחד למוות, הפסקנו לשתות. ירד הערב, וריכזו אותנו במישור קרוב לנהר. המישור היה כמעט בגובה מי הנהר, כך שהעשב היה רטוב. כל מי שחפר בור קטן, הבור התמלא מים ומשם שתינו. התארגנו כחמישה אנשים וחפרנו חפירה גדולה יותר שהתמלאה במים. האנשים מילאו את קערות האוכל שלהם במים אלה, להמשך הדרך. הגרמנים, שהדבר לא מצא חן בעיניהם, שפכו לנו את המים. משם הגענו לתחנת הרכבת. הכוונה הייתה לקחת אותנו להרי טירול ושם להרוג אותנו. אנחנו כבר הרחנו את סוף המלחמה. שמרו עלינו אנשי ס"ס שלכל אחד מהם הייתה מוכנה מזוודה עם בגדים אזרחיים שיעזרו להם בזמן בריחה והסתתרות. בעוד הרכבת נוסעת, הגיעו מטוסים אמריקאים כפולי זנב וירו על הרכבת. הם לא ידעו, שהרכבות מובילות יהודים. חלק מאתנו נהרגו. הרכבת עצרה, וראינו שאין שומרים, כולם ברחו. במרחק ראינו בית דו קומתי והלכנו אליו. הגענו לבית, ובמקום הייתה מחלקה של אנשים הלופטוואפה. שהורו לנו לחזור לרכבת. לפני שהגענו לרכבת, פגשנו קבוצה של אנשי ס"ס. הם ירו עלינו, וצעקו עלינו לסירוגין: 'לקום', 'לשכב'. ובכל פעם, ירו ופגעו באנשים. אנחנו, הסלוניקאים, הגענו לתחנת הרכבת ואיכשהו נותרנו בחיים. ישבנו בתחנה, כבר לא רצינו לחם. חיכינו, השומרים נעלמו.

לאחר כחצי יום של המתנה בתחנת הרכבת, הגיע טנק אמריקאי שהיה שייך לגדוד טנקים שמפקדו היה יהודי. ההונגרים שבינינו דברו איתו ביידיש. ברכבת, היו שני קרונות מלאים בגוויות. מפקד הגדוד היהודי הביא כפריים גרמניים מהסביבה וציווה עליהם לקבור את הגוויות. לאחר הקבורה, הוא חיפש עבורנו מקום ללון. הוא הסתובב בשטח עם ג'יפ ומצא אתר של ההיטלר יוגנד. וציווה על הגרמנים שבמקום להכשירו לקליטת 5,000 יהודים, להכין לנו מזון, בגדים ומים חמים. הבגדים שקיבלנו היו המדים של ההיטלר יוגנד. קיבלנו מרק חם. את הארגון, עשו שני קצינים גרמניים. זה היה עבורנו יום השחרור הראשון.

קיבלנו כל אחד מיטה, עם מצעים נקיים, מזון ורחצה במים חמים. שיכנו אותנו בצריפים, בכל צריף כמאה איש. אחד הקירות בכל צריף היה מזכוכית כך שראינו מתוך הצריף החם את השלג יורד בחוץ, כמו בחלום. עוד באלך, במחנה, עשו לכל אחד מאיתנו פס קרחת, כדי לסמן אותנו כך שיקשה עלינו לברוח. ועכשיו, נראינו כולנו מוזרים, עם הבגדים הנקיים והפס לאורך הקרקפת. הקצינים הגרמנים העירו אותנו לארוחת בוקר, קראו לנו בגרמנית 'ילדים, בואו לאכול'. למחרת הביא לנו המג"ד האמריקאי משאיות עם חבילות של הצבא האמריקני. אנשים התחילו לזלול. חלק קיבלו מיד כאבי בטן, וחלק אף מתו. המג"ד שהביא משאיות סיקס פילר עבורנו, ליווה אותנו כל הדרך עד שפגשנו את אנשי הבריגדה היהודית שהכינו אותנו לעלייה לארץ. ריכזו אותנו במספר ערי חוף באיטליה.

מתום המלחמה ועד העלייה לארץ ישראל

עבורי, הסתיימה מלחמת העולם השנייה בגרמניה במקום שנקרא פלדנפילד. כפי שכבר סיפרתי, שוחררנו על ידי גדוד טנקים אמריקני. אנשי הבריגדה שהגיעו למקום, לקחו אותנו לאיטליה. הגענו למקום שנקרא סנטה צ'סריה, ליד הים. המקום הוא בדרום איטליה, ליד העיר בארי. במקום הזה, חיכנו לאנייה של עליה ב'. יצחק שדה, 'הזקן', טיפל בענייני עליה ב'. הוא הגיע אלינו ונהג לאסוף אותנו ולדבר איתנו, התרשמנו ממנו מאוד. לסנטה צ'סריה הגיעו מספר יהודים אוסטריים שניסו לשכנע אותנו להגר לאוסטרליה, שם נקבל עבודה. כאשר זה נודע לאנשי הבריגדה, הם סילקו אותם ואף נתנו להם מכות. יותר לא חזרו. מטרתם של האוסטרלים הייתה לארגן קבוצה גדולה של יהודים לאזורים נידחים באוסטרליה.

לאחר זמן, הגיעה האנייה לה ציפיו. שם האנייה היה 'ארבע חירויות'. עלינו לאנייה, לאחר ששהינו מספר חודשים באיטליה. הקפטן היה קיבוצניק. מיד אחרי ההפלגה, פנתה האנייה לכיוון ארץ ישראל. לאחר מספר ימים הגענו לחיפה. בקרבת חיפה, צללו מעלינו מטוסים בריטיים ואנחנו נפנפנו להם לשלום. לאחר כחצי שעה, הגיעו שתי משחתות בריטיות וציוו עלינו עם רמקולים לעצור את האנייה. הודיעו לנו שהכניסה לארץ ישראל אסורה עלינו. רב החובל אימן אותנו להתנגדות. שתי המשחתות לחצו את האנייה שלנו משני צידיה. האנייה לא עצרה והמשיכה לשוט, סירות ההצלה התנפצו. הבריטים הפעילו זרנוקי מים חזקים וכולם על האנייה חיפשו מחסה. כשנגמר לחץ המים, ראינו חיילים בריטיים מטפסים על דפנות האנייה. למרות שהיו מצוידים בנשק, הם לא ירו. אנחנו היינו רגילים לאירופה, שחייל שיש לו נשק יורה באנשים בלי חשבון. התנפלנו עליהם וזרקנו אותם לים. שתי עיתונאיות אמריקניות שהיו איתנו צילמו את מה שקורה. הבריטים הפעילו שוב זרנוקים ושוב לטפס על האנייה. הפעם עם מקלות וללא נשק. הם הצליחו לעלות לסיפון, הכו בנו, שברו ראשים וידיים. נלחמנו בהם והיו לנו הרבה פצועים. הם השתלטו עלינו, ואז רב החובל נתן הוראה להפסיק בהתנגדות. היינו מאוד צמאים. האנגלים הפעילו מתקן להמתקת מי הים, ונתנו לנו לשתות. הם טיפלו בנשים בהיריון ובפצועים שלנו והורידו אותם לחוף. אנשים רבים מהאנייה שידעו לשחות, קפצו למים וניסו להגיע לחוף בשחייה. האנגלים אספו אותם בעזרת סירות מנוע והחזירו לספינה.

את האנייה הפנו לקפריסין. בקפריסין, רוכזנו במחנה ובמחנה ישבנו כחצי שנה. החיים במחנה היו סבירים, שיחקנו כדור רגל עם הבריטיים וניצחנו. הזמן הפנוי נוצל לאימונים. ההגנה נכנסה ויצאה מהמחנה. כל זה קרה כבר בתחילת 1947. בהמשך השנה, הוסדרו לנו סרטיפיקטים והגענו לארץ ישראל. אני וחבריי היוונים הגענו לקיבוץ עין-חרוד. עמנו הגיעו גם יהודים יוונים נוספים. שינינו את פני הקיבוץ, נהגנו לשמוח ולעשות שמח.

חיי בארץ

בסוף שנת 1947 הגעתי לקיבוץ עין-חרוד. בקיבוץ היינו במסגרת של עבודה ואימונים. גוייסי לפלמ"ח ואחר כך לחי"ש. מלחמת השחרור פרצה במאי 1948 ואז גוייסי לצה"ל. השתייכתי לגדוד 13 של גולני. הגדוד היה מורכב מאנשי המשקים בעמק יזרעאל. נפצעתי פעמיים.

התחלנו בכיבוש בית שאן, גירשנו את התושבים הערביים אל מעבר לגבול. כבשנו את כאוכב אל האווה. הקרבות המקום היו קשים ואף הגענו לקרבות פנים אל פנים עם חיילים עיראקיים. לאחר הכיבוש של הכפר, עזבנו להתארגנות. הגיעה תשדורת שהעיראקים מפגיזים. חזרנו לכפר, אל ההפגזות. מפקד המחלקה שלי היה ציזלינג. הוא עלה על הגג, וראה מהיכן יורים. על הרצפה לידו, ראיתי אבק שהקימו קליעים. הוא ירד ואמר שיש ערבים במקום, המחלקה שלי הייתה לאחר לילה ללא שינה והורו לנו לסרוק את השטח. השטח היה גדול, ולא היה קשר בין כיתה לכיתה. הגענו לקצה הכפר, לגדר צברים צפופה. אחד המפקדים, משה שטורמן מעין-חרוד, מצא פרצה קטנה בגדר הצברים. וראה מה יש מעבר לגדר. הוא נתן הוראה להסתער על גדר הצברים משני עברי הפרצה. ידענו שמעבר לגדר נמצאים הערבים. אני הייתי מצויד ברובה אנגלי, האחרים בסטינים. שטורמן נתן הוראה להכין את הרימונים להסתערות. הוא היה איש אמיץ ביותר, הוא בדק אותנו וניהל את ההסתערות כמנצח בתזמורת. היה לנו מקלע צרפת, שאטו, שאותו הפעיל הדר קמחי שלימים פיקד על הצוללת תנין. יצאנו להסתערות, מאחורי הגדר, ראינו פלוגה עיראקית אוכלת ארוחת בוקר. הם פתחו עלינו באש ממקלע ופגעו בקמחי שנפצע. הטלנו עליהם רימונים והם ברחו והתגלגלו במורד התלול. בתחתית המורד, ליד הדרך, חיכו להם אמבולנסים. בינינו היה בחור מתל-יוסף שידע לזרוק רימונים למרחק רב. העברנו לו את הרימונים שלנו ללא הנצרות והוא זרק אותם והגיע עד לעיראקים. כך, פגענו כמעט בחצי הפלוגה העיראקית. תימני מהכיתה שלי, עבר בין הפצועים העיראקיים וחיסל אותם. אספנו מהם את הנשק, וכך חיסלנו אנחנו, כוח קטן, פלוגה עיראקית שלמה. עוד לפני סיום הפעולה, ראינו עיראקי שמתחיל לרוץ. המ"מ שלי, שראה שיש לו רובה ותחמושת אמר שצריך לתפוס אותו. הוא לקח אותי ועוד חייל ורדפנו אחריו. לפתע ראיתי קנה רובה בין השיחים. עוד קודם לכן, ציידתי את הרובה שלי בכידון שלל מהעיראקים. בעזרת הכידון, שתקעתי בגרונו של העיראקי, הרגתי אותו. כמובן שלקחנו את כל השלל והתחמושת.

לאחר מכן, השתתפתי בכיבוש נצרת. תוכנן לכבוש את ג'נין ושכם, דבר שלא יצא לפועל בגלל ההפוגה הראשונה.

באחד הימים, ליד קיבוץ מסילות. הייתי בשטח עם משה שטורמן. שטורמן זיהה בעזרת המשקפת שלו, ערבים במארב על הגבעה הסמוכה. הם ירו, והזהרתי אותו שהוא עלול להיפגע. הוא נתן לי הוראה להגיע בקפיצות קרב לעץ שהיה מקום הכינוס. לאחר שברחתי, ירדו ערבים מהגבעה והרגו את שטורמן בעזרת הסטן שלו.

אחרי מספר שנים, השתתפתי באזכרה למשה שטורמן. יצאנו למקום בו נפל. הסבירו לנו היכן הוא נפל. ראיתי שהם טועים. אמרתי למישהו שזה לא נכון ושהוא נפל במקום אחר. אשתו של משה שטורמן, שעמדה מאחורי מבלי שידעתי, קראה לי וביקשה שאבוא איתה לקיבוץ לספר את הסיפור האמיתי. כדי להוכיח לה שאני יודע מה שאני אומר, הראיתי לה את אצבעי שנפגעה מכדור באותה תקרית ושמשה שטורמן חבש אותה לפני שנהרג. אשתו של משה שטורמן הייתה האקונומית של הקיבוץ. היא הכינה ארוחה מפוארת והזמינה מספר אנשים. ארוחה כזאת לא זכיתי לראות כשהייתי בקיבוץ. סיפרתי לאנשים את סיפור נפילתו של משה שטורמן.

במשך מלחמת השחרור, עברתי קורסים בהפוגות. קורס מ"כים, קורס סמלים קרביים וקורס קצינים, במחנה שמונים בפרדס חנה.

לאחר סיום מלחמת השחרור, קיבלתי מחלקת טירונים בבסיס טירה. תפקידי היה לאמן אותם. שהייתי איתם כמה חודשים. יום יום, קראנו בעיתונים על כנופיות שפעלו באזור ירושלים. ערב אחד, ישבנו אני, הסמל שלי ושני רב"טים והגענו למסקנה שעלינו להתגייס למשטרה (משמר הגבול) ולפעול כנגד הכנופיות. לקחו חופש, והלכנו לבן אליהו מהמשטרה, שישב במטרה הארצי של משמר הגבול, במעין חרוד. סוכם שנתגייס ונישאר בבגדים אזרחיים. התגייסנו למשטרה, קיבלנו כבסיס את בית פפרמן על יד אשתאול. שם גרנו שלושה חב"ה.

הייתה תופעה של גניבת כבלי נחושת על ידי כנופיות שבאו מעבר לגבול. לא היה מודיעין, קיבלנו מכונית עם זרקור ונהג ירושלמי. אנשי הכנופיות נהגו לפרק את קווי הנחושת של הטלפונים ולרכז את השלל ליד אשתאול, לטפל בו ולהעבירו ללטרון. לאחר כל לילה, הגיעה מכונית של אנשי הדואר לתקן את הקווים שנחתכו ונגנבו. שאלתי את אנשי הדואר האם ניתן לקבל מצב שבכל פעם שייחתך כבל, נתקבל התראה. הם עשו זאת עבורנו. חיכינו בלילה במחנה, בסביבות השעה 10 בערב הגיעה התראה שבוצע חיתוך לכיוון ירושלים. הגענו במהירות למקום החיתוך, ירינו מספר צרורות לכל הכיוונים. הבאנו כלבי גישוש שמצאו עקבות לכיוון אשתאול ואחר כך ללטרון. דיווחתי למפקד הנפה שהיה מרוצה מאד. סיכמנו שאם יתבצע חיתוך נוסף, נבצע מארב. למחרת קרה הדבר שוב. יצאנו למסילת ציון, וירדנו לוואדי ללא אורות. שכבנו על השביל עם מקלע ברן וטומיגנים. נתתי הוראה שכאשר אני פותח באש, מסתערים. הגיעו חמישה אנשי כנופיה. פתחנו באש שהרגה מיד ארבעה מהם. החמישי נתפס תוך כדי ההסתערות. לקחנו אותו לחקירות. מכיוון שבאותה תקופה אנסו ורצחו ערבים בחורה, מיד לאחר שנפרדה מחבר שלה (היא הלכה בחושך ושרה כדי להפיג את הפחד), וערבים ששמעו אותה ביצעו את הרצח. אחד מאנשיי ביקש כנקמה לחסל את השבוי. אבל אני מסרתי אותו חי.

שתי כנופיות נוספות שפעלו באזור, חוסלו על ידינו באותה השיטה. וכך הבאנו שקט לאזור ירושלים. עמוס בן גוריון, הגיע אלינו וטען שאנחנו מבוזזים. לכל אחד מאיתנו נתן מחלקה. לי נתן מחלקה באזור ג'נין. לאנשים שקיבלתי לא הייתה מוטיבציה והם התחמקו בתואנות שונות. ראיתי שזה לא בשבילי והתפטרתי מהמשטרה. ניסו ללחוץ עליי להמשיך כולל עמוס בן גוריון והמפכ"ל. אבל אני לא חזרתי בו.

לאחר התפטרותי מהמשטרה, לא שבתי יותר לקיבוץ. החלטתי להקים משפחה. מכר שלי, סגן אלוף, קיבל את ניהול כריית הפוספטים בנגב. הוא הציע לי לקבל את תפקיד מנהל המחנה שלו. קפצתי על המציאה, השכר היה טוב. צריך הייתי לדאוג למים ולאספקה מבאר שבע ותיאומים אחרים. קיבלתי את המחנה ודאגתי לכל. שקט בסביבה לא היה. בדואים מזוינים בנשק הסתובבו בשטח. יום אחד הודיע לי אחד השומרים שראה קבוצת בדואים שמסתובבים בשטח על יד המכתש הקטן. לקחתי את כיתת הכוננות שלי ויצאתי לבדוק מה קורה. עשיתי טעות. לא הודעתי לאיש שמעליי שהיה סגנו של המנהל, שאני יוצא לשטח. כאשר חזרתי, הוא כעס מאוד וטען שכמעט וירה בנו. השבתי לו שהוא צודק, את הבדואים כבר לא מצאנו, אבל הוא עשה מזה עניין גדול והכניס לתמונה את המנהל. במפגש בינינו והמנהל, הורו לי לא לצאת יותר ללא תיאום. אמרתי שטעיתי והתנצלתי. המנהל, שנהג להגיע לשטח בטיסה עם פייפר, זמן קצר קודם לכן כמעט ונפגע כאשר בדואים ירו על מטוסו באוויר. המנהל סמך עליי מאוד, וכאשר היה מצטרף אלינו למרדפים אחרי בדואים, דאג להימצא תמיד לידי. הוא ידע שאני קרבי ויודע מה לעשות. ישבתי בפוספטים כשנה כמנהל המחנה (1953). יום אחד, הגיע מהנדס מסדום שקיבל תפקיד לנהל את הפעלת מפעל הנחושת בתמנע. הוא חיפש אנשים להפעלת ציוד מכני חדש שהובא למקום. הוא הבטיח לנו משכורות כפולות ותנאים טובים. כל שבועיים טיסה לארץ לחופשה

וחזרה לתמנע. לא עמדתי בפיתוי, כי מטרתי הייתה לעשות הרבה כסף בזמן קצר. לכן, אני ועוד 12 חברים חתמנו והתחלנו להפעיל את הציוד בתמנע. נהנינו מאוד מהעבודה ורק החום הכבד הפריע לנו. היה לנו גם בידור בעיקר באילת, שהייתה קרובה. ישבתי בתמנע כתשעה חודשים.

באחת החופשות, הגעתי לאשדוד וקניתי דירה. עם הכסף שנותר לי, קניתי מגרש של דונם וחצי באזור התעשייה הצפוני של אשדוד. לקחתי מהנדס שעשה עבורי חישובים. הוא מצא, שאני יכול לבנות מבנה בשטח של 1,200 מ"ר על המגרש, התברר שהכסף שיש לי לא יספיק לבינוי. לכן, עזבתי את המגרש כדי לבנות עליו בזמן אחר.

לאחר מכן, ירדתי לעבוד בים המלח. העמסנו קרנלית על משאיות שהובילו את החומר למפעל לעיבוד. הרווח היה טוב, אבל המקום היה קשה. היה חם מאוד ולח. בלילות, נספגו הסדינים בזיעה כך שהיה ניתן לסחוט מהם מים. לאחר כשנה, החלטתי לעזוב. אמרתי לעצמי, מספיק עם מה שיש לי.

עזבתי את הדרום לאחר כארבע שנים וחזרתי לאשדוד, חברה עוד לא הייתה לי.

היה לי חבר עוד מקורס הקצינים שהייתה לו חברה. באחד הימים, יצאנו להתרחץ בים בחיפה. הוא, חברתו ואני, נהננו מאוד. את הבגדים, החבר השאיר במלתחה אבל איבד את המספר. כך שלא רצו לתת לו את הבגדים. אמרו לו, לחכות עד סוף היום ואז ייראו. אם לא לוקחים את הבגדים, הוא יוכל לקבלם. החבר ביקש ממני ללוות את חברתו לשכונת הדר. ליוויתי אותה הביתה, ומאז שולמית היא אשתי. הזמנתי את החבר לחתונה שלנו. הוא אמר בצחוק שמגיעים לו אחוזים.

בשנת 1957 התחתנו, גרנו בחיפה 6 שנים. ב-1963 הגענו לאשדוד. על המגרש שהיה לי באזור התעשייה בניתי לאט לאט במשך כ-15 שנים מבנה שאותו אני משכיר עד היום. במקביל, רכשתי לאשתי עסק לכתבנות שנקרא 'אורית'. זאת, על שמה של בתנו הבכורה. במשך השנים נולדו לנו שלוש בנות.

כל חיי המקצועיים הייתי עצמאי, כקבלן לעבודות עפר. עבדתי תמיד באשדוד. בגיל 63 פרשתי.

נרשם על ידי עמירם כרמלי
פברואר 2010